

роможності трудових ресурсів шляхом підвищення інтелектуалізації праці, бережливе ставлення до земельних ресурсів завдяки впровадженню енерго- і ресурсозберігаючих технологій, модернізація капітальних ресурсів через перебудову виробництва на технологічно новій основі і покращення структури національного господарства, трансформація підприємництва для нових вимог соціально-економічного середовища. У процесі такої трансформації формується сприятливе поле для розвитку наукоємної індустрії країни, яка, безсумнівно, у XXI ст. є визначальним чинником макроекономічної динаміки.

Список використаних джерел

1. Гаман М. В. Державне управління інноваціями: Україна та зарубіжний досвід : монографія / М. В. Гаман. – К. : Вікторія, 2004. – 405 с.
2. Андрощук Г. О. Програма інноваційного розвитку економіки Німеччини: стратегія високотехнологій / Верховна Рада України, Комітет з питань науки і освіти. – К. : Наука та інновації, 2008. – Т. 5. – № 3. – С. 72–88.
3. Семиноженко В. П. Чи можливий в Україні інноваційний стрибок? [Електронний ресурс] / В. П. Семиноженко // «Дзеркало тижня. Україна». – №17. – 17 травня 2013. Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/science/chi-mozhliivy-v-ukrayini-innovatsiyniy-stribok_.html.
4. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002. – № 36. – Ст. 266. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>. – Назва з екрану.
5. Федулова Л. І. Інноваційна політика: підруч. для студ. ВНЗ / Л. І. Федулова, А. А. Мазаракі: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. – К., 2012. – 603 с.

Summary. This article explores the mechanisms of innovation policy in Ukraine aimed at providing since holder industry. The purposes of state support for science and industry adapt to the conditions of economic reforms. The mechanism of innovation policy analysis on key areas.

Key words. Innovation policy, since holder industry, innovative development.

УДК 338.22

Водянка Л.Д.,

*к.е.н, доцент кафедри економіки підприємства та управління персоналом
Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича*

Горошовська К.В.,

*студентка Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича,
м. Чернівці*

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена визначенню сутності функціонування сучасних бізнес-інкубаторів України. Проаналізовано теоретичні основи та здійснено аналіз значимості роботи бізнес-інкубаторів. Висвітлено принципи роботи бізнес-інкубаторів та стан їх розвитку в Україні.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, технологічний парк, венчурні інкубатори.

Постановка проблеми. На сучасному етапі свого розвитку економіка України схильна до кардинальних змін, зумовлених такими загальносвітовими явищами, як глобалізація, поглиблення міжнародного поділу праці, підвищення відкритості національних економік, зростання ролі технологій, людського капіталу та інформації, прагнення до інноваційного розвитку і максимального використання економічного

потенціалу, що, своєю чергою, стимулюють розвиток економічної інтеграції й регіональної диференціації.

Все це вимагає пошуку альтернативних інноваційних механізмів стимулювання розвитку суб'єктів бізнесу, в тому числі й малого підприємництва. Одним із дієвих інфраструктурних елементів його підтримки, розрахованих на довгостроковий період, є інкубація бізнесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні аспекти бізнес-інкубування висвітлені в працях Л. Васільєва, В. Гончарова, В. Гаташа, О. Микитюка [1–5]. Проте стан теоретичних і методичних розробок вітчизняних вчених у сфері створення сприятливих умов розвитку бізнес-інкубаторів, не дозволяє сьогодні державним органам управління ефективно впливати на процеси становлення і розвитку підприємницького сектора.

Мета дослідження. Метою цієї статті є висвітлення особливостей заснування, становлення та розвитку бізнес-інкубаторів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Бізнес-інкубатор – організаційна інноваційна структура, метою якої є формування сприятливих умов для стартового розвитку малих підприємств через надання їм певного комплексу послуг і ресурсів.

Перші регіональні концепції такого типу з'явилися в США і Західній Європі в середині сімдесятих років і сприймалися як інструмент створення альтернативних робочих місць, підтримки приватного підприємництва й освоєння пост-промислових об'єктів у регіонах, схильних до структурних криз. З кінця вісімдесятих років інкубатори є усе більш розповсюдженою, підтримуваною урядом публічною формою спонукання економічного розвитку і створення нових робочих місць. Інкубатори - це явище, що має не тільки прихильників, але і супротивників. Незважаючи на критику, нові концепції з'являються як «гриби після дощу» в економічно розвинених і нерозвинених регіонах. В даний час у світі діє кілька тисяч інкубаторів, в основному, у високорозвинених країнах (США, Великобританія, Франція, Німеччина). За останні роки підприємства такого типу з'явилися в державах з більш низьким рівнем економічного розвитку. Можна перелічити цілий ряд центрів, що утворилися в результаті реалізації проектів у декількох африканських державах (Габон, Марокко, Нігерія), країнах Латинської Америки (Мексика, Бразилія, Аргентина) або азіатських країнах (Ізраїль, Туреччина, Малайзія, Китай). Але безсумнівним лідером у цій сфері є Польща. Перший інкубатор технологічного напрямку був заснований у Познані в 1990 р. У середині 1997 р. діяло 50 центрів на території всієї Польщі. Більш десяти підприємств знаходяться на останній фазі проектування.

На сьогоднішній день виділяють декілька видів бізнес-інкубаторів.

1. Віртуальні бізнес – інкубатори, що пропонують послуги в кіберпросторі. Віртуальний бізнес-інкубатор – це унікальний ІТ-продукт, створений для допомоги підприємцям. Бізнес-інкубатор став надійним інструментом розвитку фінансової та майнової підтримки малого та середнього підприємництва.

2. Територіально-виробничі комплекси і коопераційні мережі – являють собою об'єднання підприємств, що діють в географічній близькості один від одного в одному галузевому секторі.

3. Бізнес-інкубатори, орієнтовані на розвиток наукомістких малих підприємств. Зокрема, це так званий інкубатор технологій -наукомістке підприємство, пов'язане з університетом, науково-технологічним парком або інноваційним центром. Його завдання – обслуговування малих інноваційних підприємств, вирощування нових підприємницьких структур, надання їм допомоги у виживанні та успішній діяльності на ранній стадії розвитку.

4. Венчурні інкубатори, які використовують зонтичний бренд бізнес-інкубатора та налагоджують взаємодію з венчурними інвесторами, органами державної влади, великими компаніями з інших країн.

Якщо за останні 5 років в Україні створили 76 бізнес-інкубаторів, то за 2013-2014 рр. – вже 24. Засновують їх, як правило, за грантові або інвестиційні кошти. Працюють інкубатори в приватному або у державно-приватному партнерстві, а найбільше їх – в ІТ-секторі.

В Україні створення перших бізнес-інкубаторів стимулювалося міжнародною фінансовою допомогою. Так наприкінці 90-х років Агентство міжнародного розвитку США (USAID) фінансувало виконання Програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні (BID). У рамках цієї програми були створені такі бізнес-інкубатори, як технологічний бізнес-інкубатор «Харківські технології», бізнес-інкубатор Херсонської торгово-промислової палати, бізнес-інкубатор Об'єднаного профкому Чорнобильської АЕС у м. Славутичі й ін.

Українська Асоціація бізнес-інкубаторів та інноваційних центрів розпочала проєкт «Формування інформаційно-комунікаційного середовища ефективного розвитку бізнес-інкубування в Україні (UBICA – ICT)» та «Створення інформаційно-комунікаційної підприємницької мережі для розвитку бізнес-інкубування в Харківському регіоні (Харків-ICT)». Реалізація цих проєктів відбувається в рамках програми InfoDev Світового банку реконструкції і розвитку (СБРР). Проєкти ставлять за мету сприяти розвитку бізнес-інновацій в секторі малих і середніх підприємств, покращити можливості діяльності бізнес-інкубаторів шляхом ефективного використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі становлення підприємництва.

Проте, варто зазначити, що недоліком існуючої організаційно-господарської інфраструктури інноваційної підприємницької діяльності в Україні є нерівномірність розподілу її існуючих об'єктів за регіонами України. Так, у Києві та Київській області діють 12 бізнес-інкубаторів, в Одеській області – 9; 18 з 27 регіонів країни мають по 1-2 бізнес-інкубатора. З 255 існуючих інноваційних фондів 175 працюють у Києві.

Щодо законодавчої бази для бізнес-інкубаторів і інноваційних центрів, то існує ряд нормативно-правових актів, зокрема: Закони України «Про державну підтримку малого підприємництва» від 19 жовтня 2000 року N 2063 – III і «Про інноваційну діяльність» від 04 липня 2002 року N40 – ГУ. Відповідно до цих законів, вони можуть бути віднесені до категорії інноваційних підприємств, якщо розробляють, проводять, надають і реалізують інноваційні продукти і (або) продукцію або послуги, об'єм яких в грошовому вимірюванні перевищує 70 відсотків його загального об'єму.

Проте, практика показала, що відповідно цьому законодавчому документу державна підтримка інноваційної інфраструктури своєї мети остаточно не досягла, оскільки необхідна більш конкретна державна і регіональна політика щодо забезпечення економіко-правових умов ефективного функціонування, як всієї інноваційної інфраструктури так і, зокрема, бізнес інкубаторів.

Так, наприклад, законодавча невизначеність статусу окремих елементів інфраструктури, перш за все бізнес-інкубаторів, і комплексу послуг, які вони повинні надавати, приводить до різних підходів в їх тлумаченні. У зв'язку з цим необхідно акцентувати увагу на існуючих особливостях в напрямках діяльності таких структур, зокрема в частині ведення інноваційної діяльності.

Центральними органами державної влади повинна бути напрацьована чітка функціональна визначеність і механізми підтримки окремих елементів інфраструктури, які займаються інноваційною діяльністю. Це вимагає здійснення наступних першочергових заходів:

- законодавчого визначення і чіткого розмежування понять «бізнес-центру», «бізнес-інкубатора», «технологічного інкубатора» і «інноваційного центру»;
- постійного сприяння процесу розвитку бізнес-інкубації в Україні як найефективнішого елемента ринкової інфраструктури підтримки і розвитку малого підприємництва під час переходу держави до інноваційної моделі розвитку економіки;
- постійного моніторингу стану розвитку інноваційних елементів інфраструктури підтримки малого підприємництва;
- визначення чітких стандартів розмежування організаційно-правових форм їх діяльності, уніфікації послуг, які ними надаються;
- визначення основних критеріїв діяльності бізнес-центру, бізнес-інкубатора, інноваційного центру шляхом розробки типового порядку їх роботи в частині базових послуг, які повинні ними надаватися;
- розробка відповідних критеріїв і процедур сертифікації бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів і інноваційних центрів для підвищення якості їх роботи в частині інноваційної діяльності;
- забезпечення методичною допомогою місцевих органів влади щодо створення регіональних мереж інноваційних структур.

Варто зазначити, що Прем'єр-міністр України Арсеній Яценюк запропонував Президенту України Петру Порошенку та спікеру Верховної Ради України Володимиру Гройсману прийняти програму розвитку малого та середнього бізнесу на 2015–2020 рр. Про це йдеться в проекті «Плану відновлення України на 2015–2017 рр.», який є у розпорядженні РБК-Україна. Цей проект розроблений Кабінетом міністрів України та має бути підписаний Яценюком, Порошенком та Гройсманом. В документі констатується, що незважаючи на те, що уряд намагається виправити проблеми сектору і стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, підтримка сектора не призвела до відчутних результатів.

Таким чином, проектом плану пропонується розробити новий стратегічний документ у сфері малого та середнього бізнесу – прийняти Програму розвитку малого та середнього бізнесу на 2015–2020 рр. Крім того, для підтримки малого та середнього бізнесу Кабмін пропонує створити спеціальну інфраструктуру: бізнес інкубатори, кластери, технологічні парки, центри підтримки підприємництва на місцевому рівні.

Також передбачено розширення портфолію гарантій для малого та середнього бізнесу (особливо для стартапів, молодих підприємців, жінок підприємців, інноваційних та експортно орієнтованих підприємств).

Уряд також хоче забезпечити доступ до грантів та сертифікації малого та середнього бізнесу (ISO, НАССР, інші), а також до грантів на розвиток бізнес-планів, маркетингових та експортних планів, дослідження та інші відповідні заходи.

Також у плані передбачається прийняття нового трудового законодавства та забезпечення приєднання України до програми COSME, включно з імплементацією Акту малого бізнесу для Європи (Small Business Act for Europe), для чого буде необхідна донорська допомога.

Крім того, у плані передбачено розвиток статистики про малого та середнього бізнесу згідно з вимогами EUSTAT.

Висновки та пропозиції. Відповідно, до першочергових заходів в вирішені питань розвитку загальнодержавної та регіональної інноваційної інфраструктури, зокрема бізнес-інкубаторів, місцевими органами виконавської влади належать:

- формування регіональної інноваційної політики через розвиток інноваційних інфраструктур підтримки малого підприємництва;
- сприяння процесу створення нових бізнес-інкубаторів, бізнес-центрів,
- інноваційних центрів, кластерів як суб'єктів інноваційної діяльності в регіонах України шляхом надання ім. повної або часткової фінансової допомоги від місцевих органів виконавської влади і місцевого самоврядування;
- створення сприятливих умов для забезпечення можливості реалізації державної і муніципальної політики у сфері малого підприємництва через підтримку інноваційними елементами інфраструктури, а також надання під їх потреби вивільнених або невикористаних об'єктів державної і комунальної власності;
- віднесення до пріоритетних окремих елементів інфраструктури підтримки малого інноваційного підприємництва;
- забезпечення повної або часткової компенсації за рахунок коштів місцевих бюджетів відсотків, що виплачують бізнес-інкубатори і інші суб'єкти інноваційної діяльності комерційним банкам і іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційно-інвестиційних проєктів;
- вивчення і поширення передового досвіду роботи окремих елементів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва, які діють в зарубіжних країнах.

Державна і регіональна політика розвитку окремих елементів інфраструктури інноваційного розвитку малого підприємництва повинна стати частиною загальної Концепції державної політики розвитку малого підприємництва і Концепції державної регіональної політики, враховувати інтереси і пріоритети держави і регіонів в рішенні соціальних і економічних задач. Вирішуючи питання щодо формування інфраструктури підтримки інноваційного розвитку підприємництва необхідно не тільки створювати суб'єктам господарювання умови для більш ефективного ведення власної діяльності, але і сприяти вирішенню загальнонаціональних задач, а саме: створювати нові робочі місця, сприяти зростанню виробництва і створенню основних механізмів інноваційної моделі його розвитку, уникати диспропорцій в економічному розвитку регіонів.

В цілому формування і реалізацію державної політики підтримки і розвитку бізнес-інкубаторів, як і усієї інноваційної інфраструктури, повинні забезпечувати органи державної влади і місцевого самоврядування всіх рівнів при взаємодії з науковими, суспільними союзами і об'єднаннями підприємців. Виходячи при цьому з того, що головними задачами бізнес-інкубаторів, які займаються підтримкою малих підприємств в сфері інноваційної діяльності, повинні бути:

- створення умов для інноваційного становлення суб'єктів малого підприємництва;
- створення нових робочих місць в секторі малих виробничих, інноваційних підприємств;
- створення навчальних центрів підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів з метою забезпечення потреб у висококваліфікованій робочій силі;
- проведення маркетингових досліджень, реклама продукції малих підприємств, просування товарів і послуг на ринках України і за її межами;
- інформаційне забезпечення, консалтингові, юридичні, аудиторські і офісні послуги;

- надання в оренду офісних і виробничих приміщень, лізингові послуги;
- розвиток нових технологій;
- розширення можливостей зв'язку і комунікацій для підприємницьких структур;
- залучення фінансових і інших ресурсів в регіон, сприяння нарощуванню об'ємів інвестицій в мале підприємництво і підвищення їх ефективності;
- сприяння структурній перебудові економіки регіону;
- забезпечення взаємодії між підприємництвом (виробництвом) і державним науково-технічним сектором для розвитку кооперативних відносин.

А діяльність бізнес-інкубаторів повинна бути спрямована на:

- створення економіко-організаційних і правових умов для формування інфраструктури інноваційного розвитку малого підприємництва;
- розробку додаткових стимулів для розвитку суб'єктів підприємництва інноваційного напрямку діяльності;
- забезпечення контролю щодо якості і асортиментів послуг, які надаються окремими елементами інноваційної інфраструктури, відповідно потреб підприємців,
- максимального їх наближення до суб'єктів малого підприємництва;
- оптимізацію співвідношення в розвитку малого підприємництва та інноваційної інфраструктури його підтримки;
- впровадження досягнень науково-технічного прогресу;
- вирішення проблем забезпечення зайнятості населення.

Отже, створення належної інноваційної інфраструктури як необхідного атрибуту для переходу економіки України до моделі інноваційного розвитку потребує постійної уваги держави, суб'єктів господарювання та вчених і актуалізує подальші дослідження цієї проблеми.

Список використаних джерел

1. Васильєва Л.М. Бізнес-інкубатор як форма й елемент інноваційної інфраструктури / Л.М. Васильєва. Режим доступу // http://www.rusnauka.com/26_OINXXI_2009/Economics/52632.doc.htm.
2. Гаташ В. Бізнес-інкубатор для маленьких і середніх інноваційних фірм / В. Гаташ. – Інтернет-ресурс. – Сайт «Дзеркала тижня». Режим доступу // <http://www.zn.kiev.ua>
3. Гончаров В.М. Формування організаційно-економічного механізму системи інноваційного розвитку підприємств регіону: Монографія / Гончаров В.М., Деречинський Ю.Н. – Донецьк: СПД Купріянов В.С. 2009. – 280 с.
4. Матвійчик-Соскіна Н. Практика діяльності бізнес-інкубаторів на базі інформаційних технологій: досвід європейських країн. // Шляхи впровадження інноваційно-інвестиційної моделі розвитку в українських містах / За загальною ред. О. І. Соскіна. – К.: Вид-во «Інститут трансформації суспільства», 2008. – 64 с.
5. Микитюк О.П. Бізнес-інкубатори в системі фінансової підтримки малого підприємництва / О.П. Микитюк // Світ фінансів. – 2009. – №2 (3). – С. 160–164.

Summary. *The article is devoted to defining the essence of the functioning of modern business incubators Ukraine . Theoretical foundations and analysis of the importance of business incubators. Deals with principles of business incubators and their state of development in Ukraine.*

Key words: *business incubator, technology park, venture incubators.*